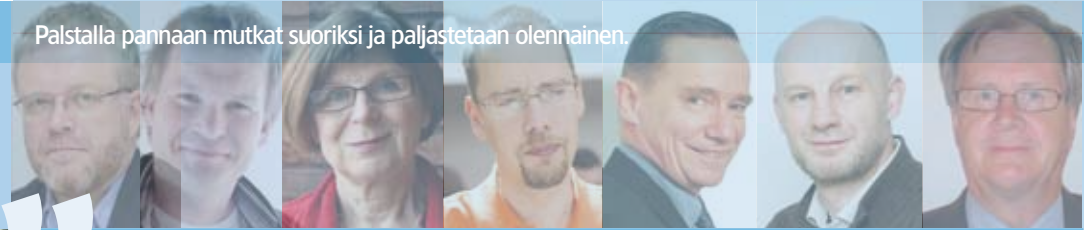

pinnan alta

Palstalla pannaan mutkat suoriksi ja paljastetaan olennainen.

Mitä tapahtuu todella?

”Valtavirran taloustieteessä kuljetaan harhapolkuja.”

Pentti Kananen, ylitarkastaja, sosiaali- ja terveystieteiden ministeri

Väärää rakennepolitiikkaa

Vaikka rahoitusjärjestelmän kuplat ovat aiheuttaneet talouden ongelmat, politiikka on viime aikoina niin EU:ssa kuin Suomessakin keskittynyt työmarkkinoiden rakenneongelmiin. Kun Suomen rahoitusjärjestelmä ajautui 1990-luvun alussa kriisiin, palkattiin kolmen taloustieteilijän ryhmä etsimään selityksiä pankkien epäonnistumiseen. Työryhmä esitteli lukuisia syitä. Niissä ei ollut kuitenkaan mitään sellaista, mikä olisi johtanut aloitteisiin rahoitusjärjestelmän rakenteellisesta uudistamisesta.

Jos tarkastellaan taloustieteen ajatuskiemuroita hieman etäämmältä, ei ole kuitenkaan vaikea havaita rahoitusjärjestelmän virhesuuntia. Jostain syystä ne eivät ole juuri kiinnostaneet valtavirran taloustiedettä.

Tieteen hyvyttä koetellaan sillä, miten hyvin se onnistuu ennustamaan. Lukuisat tutkimukset ovat osoittaneet, että taloustieteen ennustukset taloudellisen kasvun muutoksista eivät paljon eroa arvauksista.

Suurta huomiota on herättänyt Britanniaassa **kuuningatar Elisabetin** kysymys: miksi taloustieteilijät eivät onnistuneet ennustamaan Britannian pankkien romahdusta viime vuonna? Britannian akatemian koolle kutsumien taloustieteen viisaiden ryhmän selitykset muistuttavat suuresti selityksiä Suomen pankkien kaatumisesta 1990-luvulla.

Viime aikojen pankkiromahdukset ovat herättäneet mielenkiinnon rahoituslaitosten sijoituspäätöksiin. On paljastunut, että rahoituslaitokset ovat päätöksiksi tehdessään käyttäneet monimutkaisia

matemaattisia malleja, joista monikaan ei ole ymmärtänyt juuri mitään. Piilisikö virhesuuntia näissä malleissa?

Taloudesta kerättävien tilastotietojen määrä on paisunut viime vuosina. Suuri osa tietotulvasta koskee erilaisten omaisuusesineiden, kuten osakkeiden, velkapapereiden, kiinteistöjen ja raaka-aineiden hintoja ympäri maailman. Jos katsotaan yhden osakkeen hintakäyrää, se näyttää ensi katsomalta varsin sekavalta poukkoilulta. Voidaan kuitenkin ottaa käyttöön matematiikan välineitä, kuten integraali- ja todennäköisyyslaskentaa ja tilastotieteestä monimuuttujamenetelmiä, joiden avulla sotkuisesta käyrästä voidaan päätellä, milloin kannattaa pistää rahaa osakkeeseen ja milloin myydä.

Rahoituslaitokset ovat palkanneet suuren armeijan taloustieteen, matematiikan ja tilastotieteen asiantuntijoita tehtäviin, joissa lasketaan todennäköisyyksiä voittoa tai hävityä finanssisijoituksilla. Tältä suunnalta on löytynyt suuri määrä rahoitusinnovaatioita. Rahoitusjärjestelmä on laajentunut pääasiassa finanssisijoitusten alueella.

Nyt taloustieteilijät kyselevät, pitäisikö tälle villiintyneelle menolle asettaa rajoituksia. Kysymys ei ole kuitenkaan pelkästään rajoituksista, vaan kyse on siitä, miten saadaan rahoitus palvelemaan ihmisten tavoitteita ja talouden tarpeita. Tekninen, tiedollinen ja tilastollinen edistyminen näyttää laajentaneen rahoitusjärjestelmän kalastamaan spekulatiovoittoja. Tämä on sairastuttamassa sekä talouden että koko yhteiskunnan. Rahoituksen sairastuminen tuntuu jo jokaisen ihmisen arkipäi-

vässä. Me annamme rahat varainhoitajan haltuun ja odotamme, että sijoitukset omaisuusesineisiin tuottavat spekulatiovoittoja: olemme alkaneet odottaa voittoja pörssikurssien noususta, korkojen vaihtelusta, raaka-aine- ja kiinteistöhintojen sekä ylipäänsä omaisuusesineiden hintojen vaihtelusta.

Tätä peliä maassamme pelaavat – tietämättään – kaikki rahastosijoittajat. Suuri osa maamme työeläkevaroista on sijoitettu tähän peliin. Edes Suomen valtio ei enää investoi juuri kaupalliseen reaalityouteen. Sen sijaan se odottaa sijoituksilleen spekulatiovoittoja. Uskomme, että voimme kaikki voittoa, jos sijoitamme juuri niihin omaisuusesineisiin, joiden hinta on nousussa.

Näiltä osin valtavirran taloustiede lukee taloutta väärin. Siinä uskotaan, että voitot ohjaavat taloutta aina oikeaan suuntaan. Tämän tehokkaiden markkinoiden teesin nykyinen lama on osoittanut vääräksi. Rahoitusjärjestelmän rahat ovat menneet tuottamattomiin kohteisiin hakiessaan maksimivoittoa.

Työmarkkinoiden rakenteiden uudistamiseen tähänneen rakennepolitiikan seurauksena köyhyys- ja tuloerot ovat kasvaneet. Voittojen osuus kokonaistuloista on kasvanut ja palkkojen osuus pienentynyt. Työttömyys on jäänyt talouden kasvusta huolimatta suureksi. Samaan aikaan rahoitussektori on syönyt alati suuremman osan reaalityouden tuotoista. Rahoitussektorista on kasvanut käenpoikanen, jonka ruokkimiseen on valjastettu suuri osa taloutta ja ihmisiä. ●

Sosiaalitiedon *Pinnan alta* -palstalla

www.sosiaalitieto.fi > Artikkelipankki > Sosiaalipolitiikka

nimekkäät tutkijat ja ajattelijat pohtivat sosiaalipolitiikan suuntaa ja haasteita. Heidän näkemyksiään voi nyt tutkailla yhdessä paikassa, kun sarjan kirjoituksia on koottu lehden verkkosivuille. Uusimmat jutut löytyvät edelleen lehdestä.